

Puumalan kunnan valmiussuunnitelma yleinen osa

www.puumala.fi

Hyväksytty: kunnanhallitus 21.8.2023 § 112

Versionhallinta:

Päivämäärä	Muutos	Tekijä

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
1.1	Salassapito.....	4
1.2	Säädösperusta	4
1.3	Käsitteet	5
1.4	Suunnitteluohjeet.....	6
1.5	Elintärkeät toiminnot.....	7
1.6	Vuosisuunnittelu, hyväksyntä, jakelu ja säilyttäminen	8
1.7	Henkilöstö koulutus ja perehdytys	8
1.8	Arviointi ja kehittäminen	9
2	TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA KESKEISIMMÄT UHAT KUNTA TAI KAUPUNKI.....	9
2.1	Maakunta toimintaympäristönä	9
2.2	Puumalan kunta toimintaympäristönä	9
2.3	Kunnan keskeiset riskit ja uhkakuvat.....	10
3	VARAUTUMINEN NORMAALIOLOJEN HÄIRIÖTILANTEISIIN.....	12
3.1	Johtaminen.....	12
3.2	Valmiusjohtoryhmän tehtävät normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa	12
3.3	Toimialojen johtaminen normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa	13
3.4	Tehtävien priorisointi	13
3.5	Tiedottaminen ja kriisiviestintä	13
3.6	Tilannekuva.....	14
3.7	Valmiudensäätäminen.....	14
3.8	Valmiustilanteen purkaminen ja tilanteen normalisointi.....	16

3.9	Väestönsuojelu.....	16
3.10	Etelä-Savon hyvinvointialue	17
3.11	Sosiaali- ja terveystalvet.....	17
3.12	Pelastustoiminta	18
3.13	Hätätyö.....	18
3.14	Viranomaisyhteistyö ja yhteistyökumppanit.....	18
3.15	Kunnan evakuoinnit.....	19
3.16	Kunnan häiriötilannekeskus toimintamalli.....	20
4	VARAUTUMINEN POIKKEUSOLOIHIN.....	21
4.1	Kunnan johtokeskus	21
4.2	Varaukset ja työvoiman käyttö	21
4.3	Päivittäistavarahuolto	22
4.4	Huoltovarmuus ja materiaalinen varautuminen	22
5	KUNNAN TOIMIALOJEN VALMIUSSUUNNITTELU.....	22
5.1	Ostopalvelut ja palveluiden saatavuuden varmistaminen.....	22
5.2	Kunnan hallinto	23
5.3	Varhaiskasvatus, koulutus, vapaa-aika	23
5.4	Tekninen toimi.....	23

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Puumalan kunnan valmiussuunnittelu ja valmiussuunnitelman yleinen osa ovat osa kunnan kokonaisturvallisuuden viitekehystä. Puumalan kunta ylläpitää omaa turvallisuuttaan hyvällä normaaliolosuhteiden organisaatiolla sekä lisäksi varautumalla valmius-, turvallisuus- ja pelastussuunnitelmien avulla erilaisiin turvallisuustilanteisiin.

Valmiussuunnittelun ja varautumisen tarkoituksena on taata mahdollisimman vakaa ja häiriötön palvelutaso niin normaaliolojen häiriötilanteissa, erityistilanteissa kuin poikkeusoloissakin. Tämä valmiussuunnitelma kuvaa perusmenetelyt, joiden avulla Puumalan kunta valmistautuu tähän haasteeseen.

Valmiuslain mukaan kunnan tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä toimenpitein varmistaa tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Valmiussuunnittelulla tarkoitetaan organisaation varautumista tavalla, missä voimavarojen käyttö ja toiminta suunnitellaan sekä priorisoidaan häiriötilanteen vaatimusten mukaisesti ottamalla huomioon myös valmiuslain tarkoittamat poikkeusolot. Normaaliolojen häiriötilanteiden ja poikkeusolojen toimintaa varten valmiutta täydennetään uhka-arvioiden edellyttämällä lisätoimenpiteillä.

Valmiussuunnitelma koostuu useista eri asiakirjoista, jotka valmiussuunnitelman yleinen osa sitoo yhteen. Varautumistehtävät kytketään eri toimialueiden ja henkilöiden tehtäviin, toiminta- ja taloussuunnitteluun erilaisiin kehittämissankkeisiin sekä raportointijärjestelmiin.

Puumalan kunnan valmiussuunnittelu muodostuu tästä yleisestä osasta, joka on julkinen. Häiriötilannekortit tulevat valmiussuunnitelman liitteeksi ja samoin turvallisuus- ja pelastussuunnitelmat. Liitteet ovat salaisia. Suunnitelmaa täydentävät yhteistyöviranomaisten valmiussuunnitelmat sekä niiden yritysten valmiussuunnitelmat, joiden toiminta on perushuollon, teollisuustuotannon, energiahuollon ja infrastruktuurin kannalta välttämätöntä.

1.1 Salassapito

Tämän valmiussuunnitelman **yleisen osan tekstiosa on julkinen asiakirja**, mutta sen liitteet ja muut osat liitteineen ovat salassa pidettäviä. Palvelualueiden valmiussuunnitelmat ja niiden liitteet ovat salassa pidettäviä. Asiakirjojen salassapito perustuu lakiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999, 24 §), (KHO 3819/2017), joka määrittelee valmiussuunnitelmat salassa pidettävien asiakirjojen piiriin. Valmiussuunnitelman salaiseksi määritellyt osat ja liitteet merkitään ”viranomaiskäyttöön” merkinnällä.

1.2 Säädosperusta

Viranomaisten varautumista ja valmiussuunnittelua säätelevät lait ja asetukset sekä valtionhallinnon periaatepäätökset, joiden mukaan kunnan ja eri viranomaisten velvollisuutena on varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen niin normaaliolojen häiriötilanteissa, erityistilanteissa kuin poikkeusoloissakin.

Kuntien varautumista ja valmiussuunnittelua ohjaavat mm. seuraavat lait, säädökset ja asiakirjat:

- Analogisten asiakirjojen suojaaminen poikkeusoloissa (AL/15031/07.01.01.00/2014)
- Arkistolaki (831/1994)
- Asetus viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta (1030/1999)
- Kansalliseen riskiarvioon 2023 (Kansallinen riskiarvio 2023)
- Laki huoltovarmuuden turvaamisesta (1390/1992)
- Laki puolustusvoimista (551/2007)
- Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999)
- Määräys ja ohjeet arkistotiloista (AL/19699/07.01.01.00/2012)
- Pelastuslaki (379/2011)
- Puolustustilalaki (1083/1991)
- Valmiuslaki (1552/2011)
- Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011)
- Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista (857/2013)
- Vesihuoltolaki (119/2001)
- Sähkömarkkinalaki (588/2013)
- Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan 2017 (YTS 2017), päivitys tulossa 2023
- Puumalan kunnan hallintosääntö ([linkki](#))

Toimialakohtainen lainsäädäntö kirjataan toimialojen valmiussuunnitelmiin.

1.3 Käsitteet

Käsitelmäärittelyjä Kokonaisturvallisuuden sanaston 2017 mukaan:

Turvallisuustila; turvallisuustilanne, uhkan tasosta johtuva yhteiskunnan tila. Turvallisuustiloja ovat normaaliolot, häiriötilanne ja poikkeusolot.

Normaaliolot, yhteiskunnan pääsääntöinen tila, jossa yhteiskunnan elintärkeät toiminnot voidaan turvata ilman, että on tarpeen mahdollistaa viranomaisen tavanomaisesta poikkeava toimivaltuuksien käyttö. Normaalioloissa rakennettavat järjestelmät ja muut toimenpiteet luovat perustan toiminnalle normaaliolojen häiriötiloissa ja poikkeusoloissa.

Normaaliolojen häiriötilanne, Häiriötilanne on uhka tai tapahtuma, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää. Häiriötilanteille on yhteistä, että ne ovat usein odottamattomia, vaikuttavat voimakkaasti kunnan toimintaan, etenevät nopeasti, vaativat nopeaa toimintaa, aiheuttavat laajaa julkisuutta ja huonosti hoidettuina vahingoittavat kunnan mainetta. Häiriötilanteita voi esiintyä niin normaalioloissa kuin poikkeusoloissakin.

Esimerkkejä häiriötilanteista:

- Häiriöt kriittisen infra palveluissa (vesi, lämpö, sähkö ja ICT-verkot)

- Erilaiset vakavat onnettomuudet
- Tartuntatautiepidemiat, pandemiat
- Väkivalta ja kuolemantapaukset
- Talouteen ja rahoitukseen liittyvät häiriöt
- Oman organisaation virheet ja niistä aiheutuva kielteinen julkisuus (mainehaitta)

Poikkeusolot, Poikkeusoloilla tarkoitetaan **valmiuslain** mukaista yhteiskunnan tilaa, jossa on niin paljon tai niin vakavia häiriöitä tai uhkia, että on tarpeen mahdollistaa viranomaisten tavanomaisesta poikkeava toimivaltuuksien käyttö. Poikkeusoloilla tarkoitetaan tilannetta, jossa sota, sodanuhka tai muu siihen rinnastettava ulkoinen tapahtuma tai maassa sattunut suuronnettomuus tai niiden uhka edellyttävät valtionjohdolta erityisiä toimenpiteitä väestön tai omaisuuden suojaamiseksi, maan alueellisen koskemattomuuden tai itsenäisyyden turvaamiseksi, valtakunnan oikeusjärjestyksen ja kansalaisten perusoikeuksien ylläpitämiseksi tai kansan toimeentulon ja välttämättömän talouselämän turvaamiseksi.

Poikkeusoloissa kunnan tehtävät painottuvat eri tavalla kuin normaalioloissa. Toiset tehtävät lisääntyvät, toiset tehtävät vähenevät, käyvät tarpeettomaksi tai mahdottomiksi hoitaa. Valtioneuvoston määräyksillä kunnalle voidaan poikkeusoloissa antaa kokonaan uusia tehtäviä, jotka normaalioloissa eivät kunnalle kuulu. Näiden toimien tavoitteena on turvata väestön toimeentulo ja elinmahdollisuudet. Valmiuslaki 1552/2011 mukaan poikkeusoloja ovat:

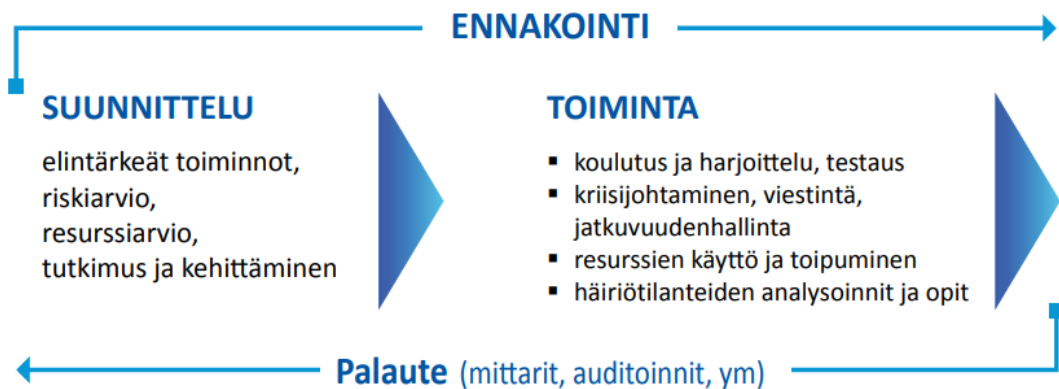
- Väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat,
- Erityisen vakava suuronnettomuus, tällaisen suuronnettomuuden välitön jälkitila, sekä
- vaikutuksiltaan erittäin vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti
- Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila,
- Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii valmiuslain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöönottamista.

1.4 Suunnitteluohjeet

Valmiussuunnitelman yleiseen osaan kirjataan koko kuntaa koskevat perusmenettelyt normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Kaikessa suunnittelussa tulee huomioida yhteiskunnan turvallisuusstrategian määrittelemät seitsemän elintärkeää toimintoa siinä määrin, kuin ko. suunnitelman osalta on tarkoituksenmukaista (Yhteiskunnan turvallisuusstrategian (YTS 2017)). Elin- tärkeät toiminnot ovat: 1. Johtaminen 2. Kansainvälinen ja EU-toiminta 3. Puolustuskyky 4. Sisäinen turvallisuus 5. Talous, infrastruktuuri, huoltovarmuus 6. Väestön toimintakyky ja palvelut 7. Henkinen kriisinkestävyys.

Toimialojen perusmenettelyt kirjataan häiriötilanteiden toimintaohjekortteihin. Yleisen osan kohdassa 5. määritellään toimialojen suunnitteluvastuu.

Suunnittelun ja varautumisen painopiste on normaaliolojen häiriötilanteissa ja lähtökohtana pidetään mahdollisimman häiriöttömän palvelun tarjoamista kaikissa tilanteissa. Suunnittelu sisältää riskien ennaltaehkäisyä, tilanteen aikaisen toiminnan, palautumissuunnittelun, sekä asiayhteydessä erityisesti huomioidavan viestinnän. Operatiivisen palvelutoiminnan häiriötilanteisiin varaudutaan päivystys- ja hälytysjärjestelyillä, jotka luovat pohjan myös toimimiselle laajemmista normaaliolojen häiriötilanteissa. Nämä menettelyt on kuvattu toimintaohjekorteissa. Toimintaohjekorttien päivityksien yhteydessä on aina syytä huomioida myös alati muuttuva valtakunnantason riskiarvio sekä Etelä-Savon alueellinen riskiarvio. Viimeisin kansallinen riskiarviopäivitys on julkaistu 14.2.2023 sisäministeriön toimesta (Kansallinen riskiarvio 2023).

Kuva 1. Varautumisen prosessi (YTS 2017)

1.5 Elintärkeät toiminnot

Elintärkeät toiminnot ovat yhteiskunnan toimivuuden kannalta välttämättömiä, kaikissa tilanteissa ylläpidettäviä toimintokokonaisuuksia. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot ulottuvat useiden toimijoiden lakisääteisiin tehtäviin ja osin alueille, joille ei voida määritellä yhtä ainoaa vastuutahoa.

Kuva 2. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot; YTS 2017

Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot. YTS 2017 Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot on kuvattu tarkemmin Yhteiskunnan turvallisuuden strategiassa 2017 (Elintärkeät toiminnot 3.). Elintärkeät toiminnot ovat lähtökohta varautumisen suunnittelulle kaikilla toimintatasoilla. Niiden turvaamiseksi suunnitellaan riskiarvioon pohjautuvat käytännön tehtävät ja vastuut. Valtioneuvostotasolla elintärkeiden toimintojen turvaamiseen on määritelty hallinnonalojen strategiset tehtävät, jotka kuvataan vastuuministeriöittäin.

1.6 Vuosisuunnittelu, hyväksyntä, jakelu ja säilyttäminen

Valmiussuunnitelman ylläpidosta vastaa kunnanjohtaja yhdessä kunnan johtoryhmän kanssa. Yleisen osan päivittämisvastuu on kunnanjohtajalla ja toimialajohtajat vastaavat omien toimialojensa valmiussuunnitelmiansa ajan tasalla pitämisestä. Valmiussuunnitelman yleinen osa ja sen liitteet päivitetään vähintään kerran valtuustokaudessa tai jos lainsäädännössä, viranomaisohjeissa, organisaatiossa tai muissa olosuhteissa tapahtuu olennaisia muutoksia. Kunnanhallitus hyväksyy valmiussuunnitelman yleisen osan liitteineen.

Pelastussuunnitelmat päivitetään aina vuoden loppuun mennessä tai tilanteen niin vaatiessa.

Valmiussuunnitelman yleinen osa on julkinen asiakirja. Muu valmiussuunnitelmien jakelu on rajattua ja valmiussuunnitelmaa tai sen osia jaetaan vain niitä virkansa tai työtehtäviensä puolesta tarvitsevien tietoon. Suunnitelman yleinen osa lähetetään tiedoksi yhteistyöviranomaisille (Hyvinvointialueen pelastuslaitos, poliisi, puolustusvoimat). Muusta jakelusta päätetään erikseen (KHO 3819/2017).

Suunnitelmista tulee verkkotallenteen lisäksi aina olla olemassa riittävä määrä paperitulosteita. Tulosteita säilytetään riittävän turvallisessa paikassa, jotta ne eivät joudu sivullisten käsiin.

1.7 Henkilöstö koulutus ja perehdytys

Valmiussuunnittelun lähtökohtana on henkilöstön kyky hoitaa heille kuuluvat tehtävät turvallisesti normaalioloissa sekä soveltaen tarpeen mukaan häiriötilanteissa. Työnantajan velvollisuutena on huolehtia siitä, että henkilöstö on riittävästi perehdytetty toimimaan normaaliolojen lisäksi myös normaaliajan häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa.

Mikäli henkilöstön tehtävät muuttuvat normaaliolojen häiriötilanteen aikana oleellisesti perustehtävästä, on kyseiseen tehtävään annettava riittävä koulutus. Koulutuksia järjestetään tarpeen mukaan.

Tärkeintä on, että ylemmät esihenkilöt ovat koulutettuja valmiussuunnittelun perusasioihin. Käytännössä tämä tarkoittaa, että toimialajohtajat, vastuualueen johtajat sekä muut virkansa puolesta kriittisiä tehtäviä hoitavat esihenkilöt ovat perillä tehtävistään normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä erityistilanteissa. Lisäksi tärkeää on, että Järvi-Saimaan Palvelut ja Puumalan vesisosuuskunta tuntevat kunnan valmiussuunnitelman ja oman roolinsa häiriötilanteissa.

1.8 Arviointi ja kehittäminen

Valmiussuunnittelun ja varautumisen tuloksia tulee seurata ja arvioida eri ta-soilla. Valmiussuunnitteluun liittyviä toimintamalleja ja –tapoja arvioidaan itsearvioinnein, valmius- ja normaaliolojen häiriötilanneharjoituksissa, katselmuksin sekä ulkopuolisin arvioinnein.

Itsearviointi on pääasiallinen arviointimenetelmä. Itsearviointikierrokset toteutetaan erikseen sovittuna ajankohtana vähintään joka toinen vuosi. Arviointikehityksenä käytetään kunnan johtoryhmässä sovittua menetelmää esim. KUJA-malli). Itsearviointi sisältää seuraavat osa-alueet: johtaminen, strategia ja niiden toimeenpano, henkilöstö ja yhteistyö, resurssit, prosessit ja tulokset. Itsearvioinnin avulla nostetaan esille kehittämiskohteita, joista priorisoidaan keskeiset kehittämisen tavoitteet tuleville valmiussuunnittelukierroksille.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA KESKEISIMMÄT UHAT KUNTA TAI KAUPUNKI

2.1 Maakunta toimintaympäristönä

Etelä-Savon maakunta koostuu 12 kunnasta ja sen pinta-ala on 17 100 km², josta maapinta-alaa on 12 650 km². Asukasluku noin 131 275 asukasta ja 10,38 asukasta/km². Etelä-Savo on pinta-alaltaan suuri, mutta harvaan asuttu maakunta. Etelä-Savon hyvinvointialue tuottaa maakunnan sosiaali- ja terveys- sekä pelastuspalvelut.

2.2 Puumalan kunta toimintaympäristönä

Puumalan kunta

- Rajanaapurit: Juva, Sulkava, Mikkeli, Ruokolahti ja vesistörajanaapurina Taipalsaari ja Savitaipale
- Taajamat:
 - asukasluku (2023): 2 122
 - pinta-ala kokonaisuudessaan 1 231 km²
 - Maapinta-ala: 794 km²
 - Sisävesipinta-ala; 444 km²
 - Asukkaita 1,7 / km²
 - veroprosentti (2023): 6,86 %
 - asuntokuntia (vuosi 2021): 1 200 kpl
 - vapaa-ajanasuntoja (2022): noin 4000 kpl
 - työpaikkoja (vuosi 2021): 593 kpl
 - yrityksiä tai yritystoimipaikkoja (vuosi 2022): yrityksiä 266 kpl ja toimipaikkoja 459

Alue

Etelä-Savo

Hallinnollinen asema

Kunta

2.3 Kunnan keskeiset riskit ja uhkakuvat

Yleistä tilannekuvaa on laadittu mm. seuraavien asiakirjojen perusteella:

Yleistä tilannekuvaa on laadittu seuraavien asiakirjojen perusteella:

- Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017, päivitys 2023
- Kansallinen riskiarvio 2023
- Sisäisen turvallisuuden selonteko 2021
- Puolustuspoliittinen selonteko 2021
- Suomen kyberturvallisuus -strategia 2019
- Etelä-Savon pelastustoimen palvelutasopäätös
- Etelä-Savon alueellinen riskiarvio 2023

Valtioneuvoston vahvistamassa yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (YTS 2017) kuvatut 13 uhkamallia on laadittu yhteisiksi perusteiksi kaikessa varautumisessa. Uhkamallit ovat luonteeltaan yleisiä ja ne kuvaavat turvallisuusympäristössä mahdollisesti tapahtuvia häiriöitä:

- Voimahuollon vakavat häiriöt
- Tietoliikenteen ja tietojärjestelmien vakavat häiriöt
- Kuljetuslogistiikan vakavat häiriöt
- Yhdyskuntatekniikan vakavat häiriöt
- Elintarvikehuollon vakavat häiriöt
- Rahoitus- ja maksujärjestelmän vakavat häiriöt
- Julkisen talouden rahoituksen saatavuuden häiriintyminen
- Väestön terveyden ja hyvinvoinnin vakavat häiriöt
- Suuronnettomuudet, luonnon ääri-ilmiöt ja ympäristöuhkat
- Terrorismi ja muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava rikollisuus
- Rajaturvallisuuden vakavat häiriöt
- Poliittinen taloudellinen ja sotilaallinen painostus
- Sotilaallisen voiman käyttö

Edellä esitettyjen valtakunnallisesti tärkeiden toimintojen ja uhkamallien lisäksi alueellisessa riskiarviossa (2022) uhkamalli- ja häiriötilannelistauksen riskiteemat ovat:

- Luonnon aiheuttamat onnettomuudet ja sään ääri-ilmiöt
- Suuronnettomuudet
- Infrastruktuurin häiriöt
- Muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava toiminta
- Terveysturvallisuuden häiriöt
- Laaja-alainen vaikuttaminen
- Sotilaallinen voimankäyttö
- Muut uhkamallit ja häiriötilanteet

Etelä-Savon maakunnan alueellisessa riskiarviotyössä on edellä esitettyjen elintärkeiden toimintojen ja uhkamallien perusteella on tunnistettu seuraavat uhkamallit taulukko 1.

SKENAARIOT					
1. Luonnon aiheuttamat onnettomuudet ja sään ääri-ilmiöt	1.1 Rajullima ja matalapainemyrsky	1.2 Talvimyrsky (Laajalle alueelle ulottuva talvimyrsky, johon liittyy pakkajaksso) (runsaas lumentulo, tykkytumi, jäävä sade)	1.3 Tulvat (Vesistö tai hulevesitulva, suurtulva, pato-onnettomuus)	1.4 Metsä- ja maastopalot (useampi yhtäaikainen laaja metsäpalo, laaja metsäpalo)	1.5 Pitkittynyt ja poikkeuksellinen sääilmio (pitkä kuruusjakso, pitkä heilejakso/kuumuus, pitkä pakkajaksso)
2. Suuronnettomuudet (Lajajat onnettomuustilanteet)	2.1 Kriittisen infran tai yhteiskuntaa vaikuttava suuri rakennuspalo (tulipalo merkittävässä kohteessa)	2.2 Vakava CBRNE onnettomuus	2.3 Ympäristöonnettomuus	2.4 Vakava tieliikenneonnettomuus	2.5 Vakava raitieliikenneonnettomuus
	2.6 Vakava lentoliikenneonnettomuus	2.7 Vakava sisävesistön onnettomuus	2.8 Meriliikenteen suuronnettomuus		
3. Infrastruktuurin häiriöt	3.1 Alueelliset vesihuollon häiriöt	3.2 Alueelliset voimahuollon häiriöt (Sähkönjakeluhäiriö, lämmönjakeluhäiriö)	3.3 Alueelliset ICT-häiriöt (Tieto- ja viestintäverkkojen ja palveluiden vakava häiriö)	3.4 Kuljetus- ja logistiikan häiriö	3.5 Alueellisen liikenneinfra häiriöt (julkinen liikenne, rahti- ja matkustajasadamat, lentoliikenne)
	3.6 Polttoaineiden saannin häiriö	3.7 Elintarvikehuollon- ja päittäistavarahuollonhäiriö	3.8 Jätehuollonhäiriö	3.9 Lääkkeiden ja lääkintätarvikkeiden jakeluhäiriö	
4. Muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava toiminta ja terrorismi	4.1 Yhteiskuntajärjestystä vaarantava toiminta, terrorismi ja vakivaltaisen liikehdintä	4.2 Laajamittainen maahantulo			
5. Terveysturvallisuuden häiriöt	5.1 Laajamittaiset tartuntataudit (Pandemia tai muu vastaava laajalle levinnyt epidemia)	5.2 Eitsätaudit	5.3 Monipotilastilanteet	5.4 Mikrobiolääkeresistenssi	5.5 Vaaralliset kasvintuhoajat, kasvitautepidemia
6. Laaja-alainen vaikuttaminen	6.1 Kyberhyökkäys	6.2 Kriittisen infran häiriöt (käsitelty kohdassa 3.)	6.3 Informaatiovaikuttaminen	6.4 Poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen vaikuttaminen	6.5 Julkisen talouden häiriö, rahoitusjärjestelmän häiriö
7. Sotilaallinen voimankäyttö, E-S sotilaallisten uhkien arviointi (erillinen prosessi, ST2)	7.1 E-S alueen sotilaallisten uhkien riskikohteet ja -alueet, vaikutukset muihin toimintoihin	7.2 Väestön varoittaminen	7.3 Väestön evakuointi		
8. Muut uhkamallit ja häiriötilanteet	8.1 Aurinkomyrsky	8.2 Henkilöstön riittävyys, saatavuus ja terveys (pandemia, lakko yms.)	8.3 Talouden muutokset, huoltovarmuus, hintojen nousu		

Taulukko 1. Etelä-Savon alueellisen riskinarvion uhkamallit ja häiriötilanteet

Edellä esiteltyjen valtakunnallisesti ja alueellisesti elintärkeiden toimintojen ja uhkamallien pohjalta Puumalan kunta on kartoittanut elintärkeiksi ja kriittisiksi toiminnoiksi ja palveluiksi on tunnistettu seuraavat:

- Kunnan johtaminen ”Johtaminen on elintärkeä toiminto, joka luo pohjan muiden toimintojen turvaamiselle. Johtamiskyky on kyttävä turvaamaan kaikissa tilanteissa ja kaikilla toimintatasoilla. Tehokas häiriötilanteiden hallinta edellyttää tiivistä yhteistyötä johtamisen, tilannekuvan ja viestinnän välillä”. Kunnan johtaminen lakien ja hallintosäännön mukana muodostaa toiminnan perustan kaikissa olosuhteissa. Johtaminen häiriötilanteissa perustuu toimivaltaisen viranomaisen toimintaan.
- Väestön toimintakyky ja palvelut. Väestön toimintakyvyn osalta Puumalassa tulee huomioida ikääntyneiden suuri osuus. ”Väestön toimintakyky ja hyvinvointi turvataan ylläpitämällä keskeiset peruspalvelut. Niillä edistetään väestön itsenäistä selviytymistä kaikissa tilanteissa. Kansalaisten luottamus toimiviin sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä eri tason koulutuspalveluiden jatkuvuuteen on olennainen asia niin kriisitilanteissa kuin niihin varautumisessa.” (YTS 2017).
- Talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus.

Puumalan kunta varautuu näiden kaikkien uhkakuvien toteutumiseen kuntana siten, että hallintokunnat yhdessä suunnittelevat toimintansa todennäköisimpien uhkakuvien varalle.

Kuvassa 3 on kooste Etelä-Savon alueellisesta riskiarvion 2022 yhteenvedo riskiestä ja uhista sekä niiden vaikuttavuus.

Skenaario/uhkamallit	Toden- näköisyys	Välittömät vaikutukset			Yhteiskunnalliset vaikutukset				
		Henkilö- vahingot	Ympäristö- vahingot	Taloudelliset vahingot	Johtaminen	Sisäinen turvallisuus	Alueen talous, infrastruk- tuuri	Väestön toimintakyky ja palvelut	Henkinen kriisin- kestävyys
1. Luonnon aiheuttamat onnettomuudet ja sää- ääri-ilmiöt									
2. Suuronnettomuudet (Laajat onnettomuustilanteet)									
3. Infrastruktuurin häiriöt									
4. Muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava toiminta ja terrorismi									
5. Terveysturvallisuuden häiriöt									
6. Laaja-alainen vaikuttaminen									
7. Sotilaallinen voimankäyttö									
8. Muut uhkamallit ja häiriötilanteet									

Todennäköisyys: 1 = Hyvin matala (harvemmin kuin kerran 1000 vuodessa), 2= Matala (kerran 500-1000 vuodessa), 3= Keskimääräinen (kerran 100-500 vuodessa), 4 = Korkea (Kerran 10-100 vuodessa), 5 = Hyvin korkea (useammin kuin kerran 10 vuodessa)

Välittömät vaikutukset: Ei vaikutusta, vähäinen (*), Lievä (**), Merkittävä (***), Erittäin merkittävä (****)

Yhteiskunnalliset vaikutukset: Ei vaikutusta, vähäinen (*), Lievä (**), Merkittävä (***), Estävä tai vaarantava (****)

Kuva 3. Etelä-Savon uhkamalli/häiriötilanne

3 VARAUTUMINEN NORMAALIOLOJEN HÄIRIÖTILANTEISIIN

3.1 Johtaminen

Normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa kuntaa johtaa kunnanjohtaja Puumalan kunnan hallintosäännön mukaisesti.

Puumalan kunnan johtaminen on pyrittävä järjestämään normaalein johtamis-
menettelyin kaikissa tilanteissa. Normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeus-
oloissa johtamista tukevat eri alojen asiantuntijat, mutta perusorganisaatio ja
johtamisvastuu tulee pitää samana kaikissa tilanteissa mahdollisimman pit-
kään. Kevyen organisaatorakenteen takia varahenkilöitä ei ole käytettävissä
kaikissa tehtävissä.

Kunnallista päätöksentekomenettelyä voidaan tarpeen mukaan ja lain salli-
missa puitteissa keventää muuttamalla mm. kokouksien päätösvaltaisuutta ja
koollekutsumista koskevia määräyksiä. Valmiuslain (1552/2011) tarkoitta-
missa poikkeusoloissa voidaan valtioneuvoston asetuksella siirtää kunnallista
pätösvaltaa alemmille organisaatiotasolle sekä virkamiehille. Normaalia de-
mokraattista päätöksentekomenettelyä ja hallintoa tulee kuitenkin toteuttaa
niin kauan kuin mahdollista.

3.2 Valmiusjohtoryhmän tehtävät normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

Kunnan valmiusjohtoryhmän tehtävänä on johtaa Puumalan kuntaa ja sovittaa
yhteen toimialojen tehtäviä eri häiriötilanteissa. Valmiusjohtoryhmää laajenne-
taan kunnanjohtajan päätöksellä tarpeen mukaan muilla kunnan viranhalti-
joilla, yhteistyöviranomaisilla tai muilla asiantuntijoilla (julkinen, yksityinen tai
kolmas sektori). Kunnanjohtaja päättää tarpeen mukaan käynnistää tilanne- ja

johtokeskuksen sekä kunnan valmiuskeskuksen erillisen suunnitelman mukaisesti ja tilanteen niin edellyttämässä kokoonpanossa.

Kunnan valmiusjohtoryhmä (hallintosäännössä määriteltynä)

- kunnanjohtaja, pj
- tekninen johtaja
- hyvinvointi- ja kulttuurijohtaja
- hallintopäällikkö, sihteeri

3.3 Toimialojen johtaminen normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

Toimialan johdon tehtävänä on toimialansa tehtävien mahdollisimman sujuva järjestäminen eri häiriötilanteissa. Toimialajohtajan päätöksellä voidaan tarvittaessa muuttaa toimialan johtovastuita.

3.4 Tehtävien priorisointi

Normaaliolojen häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa on mahdollista joutua priorisoimaan kunnan tehtäviä keskittymällä kriittisten toimintojen ja palveluiden järjestämiseen sekä siirtämällä lisäresursseja tarvittavaan paikkaan. Jokainen toimiala priorisoi toimintonsa niiden tärkeysasteen ja kriittisyyden mukaan.

Kunnan toimialakohtainen kriittinen palveluntuotanto:

1. elintärkeät ja lakisääteiset tehtävät (kriittiset toiminnot ja palvelut)
2. muut lakisääteiset tehtävät
3. vapaaehtoinen palveluntuotanto

Yksikkökohtainen kriittinen palveluntuotanto

1. välittömän palveluntuotannon turvaaminen
2. yksikön sisäiset tukitoiminnot

3.5 Tiedottaminen ja kriisiviestintä

Kriisiviestintä ja siihen liittyvä tiedottaminen on tehostettua viestintää poikkeuksellisessa tilanteessa. Kriisiviestinnässä noudatetaan Puumalan kunnan kriisiviestintäsuunnitelmaa, jonka päivittäminen on kunnan markkinointipäällikön vastuulla.

Kunnanjohtaja johtaa ja vastaa yhteistyössä kunnan markkinointipäällikön ja muun johdon kanssa normaaliolojen häiriötilanteiden tiedotusjärjestelyistä kuntalaisille, yhteistyöviranomaisiin ja tiedotusvälineisiin. Varautumisen viestintäyhteyshenkilönä toimii kunnan markkinointipäällikkö.

Viestinnän tehtävänä on yllä mainitun viestintäyhteistyön kehittäminen ja ylläpito häiriöttömässä tilanteessa.

3.6 Tilannekuva

Tilannekuvalla tarkoitetaan johdon ja heitä avustavien henkilöiden ymmärrystä tapahtuneista asioista, niihin vaikuttaneista olosuhteista, eri osapuolien tavoitteista ja tapahtumien mahdollisista kehitysvaihtoehdoista, joita tarvitaan päätösten tekemiseksi normaaliolojen häiriötilanteissa.

Tilannekuvan muodostamisesta vastaa ensisijaisesti valmiusjohtoryhmä. Tilannekuvan muodostamisen käytännöt vaihtelevat tilanteen mukaan (puhelin, sähköposti, tiedotteet, kuvat). Tilannekuvan välittämiseen käytetään pääasiassa jo normaaliolojen työskentelytapoja ja –välineitä. Tilannekuvaseuranta on dokumentoitava riittävällä tarkkuudella aikaan sitoen, jotta johtamisessa tehtyjen ratkaisujen perusteet on myöhemmin selvitettävissä ja arvioitavissa. Hallintopäällikkö pitää kirjaa tilannekuvasta tilannepäiväkirjaan.

Tilannekuvaseurannan käynnistämisen pitää käynnistyä toimialoilla matalalla kynnyksellä, koska usein häiriötilanteen vakavuus ja päätöksien merkittävyys tunnistetaan vasta myöhemmin. Kunnanjohtajan päätöksellä käynnistettävän erillisen tilanne- ja johtokeskuksen sekä kunnan valmiuskeskuksen tehtävänä on tuottaa asiantuntijatietoa johtoryhmälle/johtokeskukselle tilannekuvan rakentamiseen.

3.7 Valmiudensäätäminen

Kunnan valmiutta tulee kohottaa etukäteen ja joustavasti mikäli normaaliolojen kehittymisestä häiriötilanteeksi saadaan ennakkotietoa. Muussa tapauksessa toimintavalmius nostetaan normaaliolojen häiriötilanteen aikana parhaalla mahdollisella tavalla. Poikkeusoloissa valmiuden kohottaminen voi edellyttää valmiuslain toimintavaltuuksien käyttöä.

Valmiustiloja ovat perusvalmius, tehostettu seuranta, tehostettu valmius ja täysvalmius (KUVA 4).

PERUSVALMIUS	TEHOSTETTU SEURANTA	TEHOSTETTU VALMIUS	TÄYSIVALMIUS
on valmiustila, jota ylläpidetään normaalioloissa. Se edellyttää määräysten mukaista suunnitelmavalmiutta, toiminnallisia valmiuksia sekä ennakkojärjestelyjä erityis-, häiriötilanteita ja poikkeusoloja varten. Valmiuden kohottamistoimenpiteitä nimitetään tehostetuksi valmiudeksi.	on valmiustila, jossa mahdollisen häiriötilanteen on huomioitu ja aloitetaan tilanteen aktiivinen seuranta sekä valmistaudutaan valmiuden kohottamiseen.	on valmiustila, jossa ylläpidetään tilannekuvaa ja jatkuvaa johtamis- ja häiriötilanneviestintävalmiutta sekä tehostetaan toimintaa erilaisin resurssivaroituksin, joiden tarkoituksena on hallita uhkaava tai syntyvä tilanne.	on valmiustila, jossa kaikki voimavarat on otettu käyttöön erityis- tai häiriötilanteen tai poikkeusolojen aiheuttamien vaikutusten ehkäisemiseksi ja niistä selviytymiseksi. Täysvalmiuden aikana valmiuslaki mahdollistaa yhteiskunnan yleisten ja yksityisten voimavarojen käytön tarkoituksenmukaisimmilla tavoilla.

Kuva 4. Valmiuden säätämismalli

Perusvalmius luodaan ja ylläpidetään normaalioloissa. Siihen kuuluu, että uhkien mukaiset valmiussuunnitelmat on laadittu, henkilöstö on varattu ja koulutettu, asianmukaiset toimitilat ovat olemassa sekä tarvittava materiaali ja välineet on hankittu.

Perusvalmiuteen kuuluvat mm.

- Valmiussuunnitelman laatiminen
- Omatoimisen suojelun suunnittelu ja organisoiminen
- Johtamispaikkojen ja väestönsuojien rakentaminen
- Johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien ja tietoliikenneyhteyksien toteuttaminen
- Henkilöstön, ajoneuvojen, työkoneiden ja huonetilojen varaaminen
- Säteilyvalvontavälineiden hankinta
- Vesi-, energia- ja lämpöhuoltoon varautuminen
- Tiedotus ja koulutus
- Kunnan valmiuskeskuksen tai keskuksien käyttöönoton edellytysten ylläpito ja harjoittaminen

Tehostetussa seurannassa mahdollinen häiriötilanne on huomioitu ja aloitetaan tilanteen aktiivinen seuranta sekä valmistaudutaan valmiuden kohottamiseen.

Tehostettu seurantaan kuuluvat mm.

- Mahdollisen häiriötilanteen huomioiminen ja aktiivinen seuranta (häiriötilanteen kehityskulku, hiljaiset signaalit, ennakointi)
- Ilmoitus tilanteesta valmiusjohtoryhmälle
- Tilannepäiväkirjan ylläpitäminen/merkinnät

Tehostetussa valmiudessa kohotetaan valmiutta hallita uhkaava onnettomuus- tai häiriötilanne.

Tehostettuun valmiuteen kuuluvat mm.

- Suunnitelmien yksityiskohtainen tarkistaminen ja täydentäminen
- Johtamis- ja viestijärjestelmien varmistaminen
- Puuttuvan materiaalin hankkiminen
- Henkilöstön mitoitus ja koulutus
- Tiedottaminen ja ohjeiden anto kuntalaisille ja henkilöstölle
- Kunnan valmiuskeskukset käynnistetään tarpeen mukaisesti

Täysvalmiudessa otetaan käyttöön kaikki suunnitellut resurssit ja keskitetään ne häiriö- tai kriisitilanteen aiheuttaminen vaikutusten ehkäisemiseksi ja niistä selviytymiseksi. Valmiuslakiin ja puolustustilalakiin sisältyvät valmiuden kohottamistoimet edellyttävät käyttöönottovaiheessa valtioneuvoston asetusta ja ministeriöiden päätöksiä.

Täysvalmiuteen kuuluvat mm.

- Suunnitelmat tarkistetaan
- Organisaatio muokataan tilanteeseen sopivaksi
- Johtamispaikat, kalusto, suojelumateriaali, ajoneuvot, hälytys- ja viestivälineet, suunnitelmat ja tiedostot otetaan käyttöön ja niiden toiminta testataan

- Johtamispaikoilla on ympärivuorokautinen päivystys ja tilanteen mukaan toimitaan joko päivystysvalmiudessa tai työskentelyvalmiudessa
- Henkilöstön koulutuksia jatketaan
- Kunnan asukkaille annetaan toimintaohjeita ja järjestetään toimintaharjoituksia
- Kunnalliset valmiuskeskukset käynnistetään tarpeen mukaisesti

3.8 Valmiustilanteen purkaminen ja tilanteen normalisointi

Toimialakohtaisissa ja kunnallisen häiriötilannekeskuksen liitteessä on kuvattu toimintatapa, kuinka eri turvallisuus- ja valmiustilanteiden jälkeen toiminnot palautetaan perusvalmiuteen ja normaalioloja vastaavaksi.

Kunnan poikkeusolojen ryhmistä kriisiryhmä auttaa häiriötilanteesta tai poikkeusolojen tilanteesta palautumisessa. Tarvittaessa kunnan omalle henkilökunnalle järjestetään työterveyshuollon kanssa purkutilaisuuksia.

3.9 Väestönsuojelu

Väestönsuojelulla tarkoitetaan ihmisten ja omaisuuden suojaamista ja pelastustoimintaa poikkeusoloissa sekä niihin varautumista (Väestönsuojelulaki) Poikkeusolojen varalta normaalioloissa tehtäviin valmisteluihin luetaan:

- poikkeusoloja koskeva suunnittelu ja koulutus
- väestönsuojien rakentaminen
- varautuminen evakuoiteihin, pelastustoimintaan, ensiapuun, väestön huoltoon sekä raivaus- ja puhdistustoimintaan.
- johtamis-, valvonta-, hälytysjärjestelmien ja tietoliikenneyhteyksien ylläpito.

Väestönsuojelutehtäviä kuuluu pelastusviranomaisten lisäksi myös useille muille viranomaisille. Kunnat suunnittelevat toimintaansa erilaisten häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalta ja varautuvat ihmisten ja omaisuuden suojaamiseen. Pelastuslaitos johtaa väestönsuojeluun liittyviä tehtäviä yhteistyössä kuntien ja muiden viranomaisten kanssa. Kunnan tehtävänä on huolehtia oman toimintansa johtamisen edellytyksistä myös poikkeusoloissa ja ylläpitää näihin tarvittavien johtamistilojen sekä väestönsuojien toimintavalmiutta.

Yritysten, laitosten, kiinteistön omistajien ja kansalaisten omatoiminen varautuminen on poikkeusoloissa tärkeää. Rakennuksen omistaja tai haltija, virastot ja laitokset ja yritykset ja yhteisöt ovat velvollisia varautumaan sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin ne omatoimisesti kykenevät. Erikseen määritellyissä kohteissa on laadittava pelastussuunnitelmat, joissa selvitetään vaaratilanteiden ehkäisy ja toiminta erilaisissa onnettomuus- ja vaaratilanteissa.

Väestösuojapaikkojen rakentaminen tapahtuu uudisrakentamisen yhteydessä. Sellaiset taloyhtiöt ja yritykset, joilla ei ole väestösuojapaikan rakentamisvelvoitetta, velvoitetaan suunnittelemaan omissa pelastussuunnitelmissaan ns. tilapäiseen suojakäyttöön soveltuvat tilat.

Evakuoinnilla tarkoitetaan viranomaisten johdolla tapahtuvaa väestön tai sen osan siirtämistä pois vaaran uhkaamalta alueelta ja sijoittamista turvalliselle alueelle sekä väestön elinedellytysten ja yhteiskunnan tärkeiden toimintojen turvaamista evakuointitilanteessa. Suppeimmillaan evakuointi on esimerkiksi yhden talon asukkaiden ja laajimmillaan useiden kuntien tai vielä laajempien alueiden koko väestön siirtämistä pois vaaran uhkaamalta alueelta ja sijoittamista turvalliselle alueelle.

Poikkeusoloissa laajoista evakuoinneista päättää valtioneuvosto. Väestön evakuointien johtamisessa noudatetaan pelastustoimen johtamisjärjestelmää, jonka mukaisesti pelastustoiminnan johtajalla ja sisäministeriön pelastusviranomaisella on oikeus evakuoida ihmisiä ja omaisuutta. Pelastuslaitos huolehtii evakuoinneissa tarvittavan kuljetuskaluston hankinnasta yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa sekä vastaa yhteistoiminnasta eri viranomaisten ja sijoitus kuntien kanssa. Kunnat vastaavat alueellaan väestön sijoittamisesta ja hyvinvoinnista.

3.10 Etelä-Savon hyvinvointialue

Etelä-Savon hyvinvointialue tuottaa alueensa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut 1.1.2023 alkaen (Laki hyvinvointialueesta 611/2021). Hyvinvointialueiden on varauduttava yhteistyössä alueensa kuntien ja yhteistyöalueensa muiden hyvinvointialueiden kanssa häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.

Etelä-Savon hyvinvointialue koostuu viidestä toimialasta (konserni-, sosiaali-ikäntyneiden-, terveys- ja pelastus- ja turvallisuuspalvelut). Hyvinvointialueen on valmiussuunnitelmin ja normaaliolojen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muin toimenpitein huolehdittava siitä, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa (Laki hyvinvointialueesta 611/2021, 150 §).

Kunnan on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kunnilla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 6 §).

3.11 Sosiaali- ja terveyspalvelut

Etelä-Savon hyvinvointialue tuottaa alueensa sosiaali- ja terveyspalvelut. Sosiaali- ja terveydenhuollon varautumista häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin johtaa, valvoo ja yhteen sovittaa sosiaali- ja terveysministeriö (STM). Valmiuslain (1552/2011) 12 § mukaan valtion viranomaisten ja laitosten sekä kuntien on varmistettava tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa. Valmius varmistetaan muun muassa valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin.

Terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain säädökset sosiaali- ja terveydenhuollon varautumisesta (laki terveydenhuoltolain muuttamisesta)

ja (laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta).

3.12 Pelastustoiminta

Etelä-Savon pelastuslaitos hoitaa kaksitoista kuntaa käsittävän pelastustoimen alueen pelastuslain mukaiset tehtävät kaikissa oloissa. Pelastuslaitoksen tilannekeskus/johtokeskus huolehtii tilannetietojen kokoamisesta onnettomuustilanteissa, häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa kuntien johdon, viestinnän ja toimialojen tarpeiden mukaisesti.

Pelastustoiminnan johtaminen toteutetaan Etelä-Savon pelastuslaitoksen johtokeskusohjeen mukaisesti.

Mikäli useampi viranomainen osallistuu pelastustoimintaan, tilanteen yleisjohtajana toimii pelastustoiminnan johtaja eli pelastusviranomainen. Yleisjohtaja vasta tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Tilanteen yleisjohtaja voi muodostaa avukseen viranomaisten, laitosten ja toimintaa osallistuvien vapaaehtoisten yksiköiden edustajista koostuvan johtoryhmän ja kutsua asiantuntijoita avukseen.

Etelä-Savon pelastuslaitos tukee kuntien valmiussuunnittelua ja osallistuu kuntien väestönsuojelujärjestelmän suunnitteluun yhteistyössä alueen kuntien kanssa. Pelastuslaitos huolehtii evakuointisuunnitelman laadinnasta ja ylläpidosta yhteistyössä alueen kuntien kanssa. Pelastuslain mukaan kuntien varautumisen tukemisesta laaditaan kuntakohtaiset sopimukset.

3.13 Hätätyö

Työnantaja saa teettää hätätyötä, jos ennalta arvaamaton tapahtuma on aiheuttanut keskeytyksen säännöllisessä toiminnassa tai vakavasti uhkaa johtaa sellaiseen keskeytykseen tai hengen, terveyden, omaisuuden tai ympäristön vaarantumiseen. Hätätyötä saa teettää säännöllisen työajan lisäksi vain siinä määrin kuin se on välttämätöntä ja enintään kahden viikon ajan. (Työaikalaki 872/2019, § 19)

Hätätyö mahdollistaa henkilökunnan joustavan käytön normaaliolojen yllättävissä tai uhkaavissa normaaliolojen häiriötilanteissa, mikäli hätätyön tunnusmerkistö täyttyy. Hätätyötä tehtäessä työnantajan on viivytyksettä tehtävä työsuojeluviranomaiselle kirjallinen ilmoitus hätätyön syystä, laajuudesta ja todennäköisestä kestosta. Työnantajan on varattava hätätyötä tekeviä työntekijöitä edustavalle luottamusmiehelle tilaisuus liittää ilmoitukseen lausuntonsa.

3.14 Viranomaisyhteistyö ja yhteistyökumppanit

Puumalan kunnan keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat mm. seuraavat tahot:

Viranomaiset

- Etelä-Savon hyvinvointialue
- Etelä-Savon pelastuslaitos

- Itä-Suomen poliisilaitos
- Itä-Suomen aluehallintovirasto
- Savonlinnan kaupungin ympäristöterveydenhuolto
- Puolustusvoimat
- Muut viranomaiset, Tulli, Rajavartiolaitos ja suojelupoliisi

Yksityinen sektori

- Järvi-Saimaan Palvelut Oy
- Puumalan vesiosuuskunta
- Apteekit
- Taksit
- Huoltoasemat
- Pankit
- Paikalliset yritykset ja urakoitsijat
- Posti
- Tiedotusvälineet
- Tietoliikenne operaattorit
- Vähittäiskaupat K-ryhmä ja S-ryhmä
- sähköyhtiö

Kolmas sektori, esimerkiksi seuraavien yhteisöjen kanssa

- Vapaaehtoinen pelastuspalvelu (Vapepa)
- SPR
- Martat
- Metsästysseurat
- Kyläyhteisöt (kyläturvallisuus) ja järjestöt
- Järvipelastus
- Seurakunta

Yhteistyömuotoina kumppaneiden kanssa ovat mm. yhteistoimintasopimukset ja -muistiot ja muut suunnitelmat sekä päivittäinen yhteistyö. Kunta luo yhdessä alueen järjestöjen kanssa kunnan häiriötilannekeskus toimintamallin. Toimialakohtaisissa suunnitelmissa pitää käsitellä omaan toimintaan liittyvät keskeisimmät yhteistyötahot (esim. vesiosuuskunta).

3.15 Kunnan evakuoinnit

Etelä-Savon pelastuslaitos laatii ja ylläpitää evakuointisuunnitelmaa yhteistyössä alueen kuntien kanssa. Puumalan kunta vastaa virastojen ja laitosten kohde-evakuointien suunnitelmista (pelastussuunnitelmat) kohteissa, joissa kunta on toiminnanjärjestäjä. Lisäksi Puumalan kunta huolehtii tiedottamisesta ja muista sille soveltuvista tehtävistä siten, kuten niistä on yhteistyössä pelastusviranomaisten, poliisin tai muun mahdollisesti johtovastuussa olevan viranomaisen kanssa sovittu.

3.16 Kunnan häiriötilannekeskus toimintamalli

Puumalan kunta tulee ottamaan käyttöön alueellisen häiriötilannekeskustoiminnan yhtenä osana kunnan varautumista ja ennakointia. Kunnalliset häiriötilannekeskukset toteuttavat viranomaisjohdossa niille työjärjestyksellä annettuja tehtäviä siinä määritellyin valtuuksin normaaliolojen häiriö- ja onnettomuustilanteissa ja poikkeusoloissa. Tehtäviä tarkennetaan tarvittaessa lisämääräyksiä ja toimintaohjein.

Puumalan kunnan kunnallisen häiriötilannekeskuksen toiminnassa käytetään erikseen laadittavaa ja erillisen kuvauksen mukaista toimintaohjetta ja kunta-kohtaista suunnitelmaa. Kunnallinen häiriötilannekeskus muodostaa operatiivisen rajapinnan sitoutuneisiin vapaaehtoistoimijoihin sellaisissa normaaliolojen häiriö- ja onnettomuustilanteissa sekä poikkeusoloissa missä kunta toimii vastuviranomaisen roolissa yhteistyössä viranomaisten kanssa.

Kunnallinen häiriötilannekeskus toimii vuorovaikutuksessa kunnan johtoryhmän antamien määräysten ja ohjeiden mukaisesti yhteistyössä hyvinvointialueen toimialojen kanssa, jolloin tilannekuvan muodostaminen tapahtuu reaaliaikaisesti ja paikallisesti tuotetusta tiedosta.

Vapaaehtoistoimijoille osallistuminen kunnalliseen häiriötilannekeskukseen mahdollistaa uuden säännönmukaisen ja vuorovaikutteisen toimintarajapinnan kunnan kanssa. Toimijat solmivat kunnan kanssa kirjallisen ja määräaikaisen sitoumuksen toiminnasta kunnallisessa häiriötilannekeskuksessa.

Seuraavana on lueteltu esimerkkitilanteita, jolloin kunnallisen häiriötilannekeskuksen perustaminen voi olla ajankohtaista:

- pitkäkestoiset ja laajat sähkökatkokset
- pitkäkestoiset sekä laajat katkokset tietoliikenne- ja puhelinyhteyksissä
- häiriöt talousveden jakelussa
- suuret kunnan perusinfraan liittyvät häiriöt
- suuret maasto- ja tulipalot
- suuronnettomuudet
- terveysturvallisuus (pandemia, epidemia)
- luonnonkatastrofit

Alla on lueteltu kunnallisen häiriötilannekeskusten eri tilanteisiin liittyviä esimerkkitehtäviä:

- Kuntalaisten ohjaus ja neuvonta häiriötilanteissa - kuntalaisilla oltava tieto, mistä saa tietoa ja mahdollista apua häiriötilanteissa
- Toimii viestinnän tukena, esim. toimittaa viestejä alueeltaan kuntalaisille
- Tilapäinen vedenjakelupiste vedenjakelun häiriötilanteessa yhteistyössä Puumalan vesiosuuskunnan kanssa - tiedotus alueen vedenjakelun tilanteesta
- Pitkäkestoisissa sähkökatkotilanteessa matkapuhelimien yms. latauspiste (varavoiman varmistaminen) -tiedotus alueen sähkönjakelun tilanteesta
- Rokotuspiste laajoissa epidemiatilanteissa, jos terveydenhuollon kapasiteetti tilanteen hoitamiseen ei riitä.

- Ensiapupiste.
- Evakuointi- ja kokoontumispiste suuremmissa onnettomuustilanteissa.
- Tilapäismajoitus häiriötilanteissa, mahdollinen tilapäismajoitus kunnan häiriötilannekeskukselle osoittamiin tiloihin.

4 VARAUTUMINEN POIKKEUSOLOIHIN

Poikkeusoloissa toiminta käynnistetään samojen periaatteiden mukaisesti kuten normaaliajan häiriötilanteissakin huomioiden poikkeusolojen aiheuttamat lainsäädäntömuutokset (valmiuslaki ja puolustustalalaki) sekä niihin liittyvät valtiohallinnon päätökset.

4.1 Kunnan johtokeskus

Puumalan kunnan toimintaa johdetaan normaalioloissa toimipisteissä niin pitkään kuin se on mahdollista ja turvallista. Poikkeusoloja varten Puumalan kunta varautuu perustamaan poikkeusoloihin soveltuvan johtokeskuksen (Pelastuslaki 64 §).

Poikkeusolojen johtokeskus varustetaan siten, että se voidaan ottaa käyttöön perusosiltaan välittömästi ja kokonaisuudessaan 2–3 vuorokauden kuluessa. Johtokeskuksen tilojen on mahdollistettava pitkäaikainen työskentely.

Kunnan johtokeskuksen tehtävänä poikkeusoloissa on erityisesti:

- Yleistilanteen johtaminen
- Yhteydenpito muihin johtoportaisiin sekä yhteistoimintaviranomaisiin
- Tarvittavan tilannekuvan ylläpitäminen
- Omatoimisen suojelun johtaminen
- Pelastustoiminnan tukeminen
- Tiedottaminen ja muu kuntalaisten ohjaaminen

Johtokeskuksen johtamisjärjestelyt, varustaminen sekä ylläpito kuvataan erillisellä liitteellä.

4.2 Varaukset ja työvoiman käyttö

Puumalan kunta esittää noin kahden vuoden välein puolustusvoimille listan sellaisista henkilöistä, joita kunta tarvitsee poikkeusolojen aikana oman organisaationsa palvelukseen. Kunnan henkilövarauslistaa ylläpitää valmiussuunnittelusta vastaava henkilö, joka välittää henkilövaraukset suoraan puolustusvoimille. Puolustusvoimat voi myöntää listan henkilöille vapautuksen aseellisesta palveluksesta mahdollisessa kriisitilanteessa. Myönteisen päätöksen jälkeen nämä henkilöt ovat kunnan käytössä myös kriisiajan poikkeusoloissa. Kunnan tehtäviin varatuille henkilöille ilmoitetaan kunnan tekemästä varauksesta, kun varaus on puolustusvoimien taholta varmistettu.

Poikkeusolojen lainsäädäntö mahdollistaa lisäksi työvoiman laajemman hankkimisen työkykyisen väestön keskuudesta. Toimialat suunnittelevat etukäteen ulkopuolisen työvoiman mahdollisen tarpeen.

Toimitilojen ja rakennusten varaukset sovitaan alueellisesti puolustusvoimien ja alueen pelastuslaitoksen kanssa yhteistyössä.

Kunnan ajoneuvojen ja työkoneiden varaaminen tehdään ELY-keskuksen kautta.

4.3 Päivittäistavarahuolto

Poikkeusoloja varten valmistaudutaan perustamaan päivittäistavarahuolto-organisaatio yhteistyössä valtakunnallisesti johtovastuussa olevan viranomaisen kanssa. Organisaation tehtäviin kuuluu kulutukseen liittyvä ohjaus, valistus ja neuvonta, sääntelystä ja säännöstelystä annettujen määräysten valvonta, tarvittaessa ostokorttien jakelun järjestäminen sekä säännöstelyn alaisten tavaroiden tuotannon ja jakelun valvonta.

Organisaatio muodostetaan kunnan osalta lähtökohtaisesti Järvi-Saimaa Palvelut Oy:n ruokahuollon henkilöstöstä. Puumalan kunnan ja Järvi-Saimaan Palvelut Oy:n välisessä sopimuksessa on sovittu ruoka- ja puhtaanapidon turvaamisesta häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

4.4 Huoltovarmuus ja materiaallinen varautuminen

Valmiusmateriaali koostuu niistä laitteista ja välineistä, joilla valmiusorganisaation eri muodostelmat varustetaan poikkeusolojen varalle. Pääasiallisesti on pyrittävä käyttämään hyödyksi päivittäisessä käytössä olevaa materiaalia ilman suuria valmiusvarastoja. Päivittäiseen käyttöön soveltumaton, mutta normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa välttämätön materiaali hankitaan ja varastoidaan normaaliaikana. Toimialat vastaavat oman valmiusvarastonsa hankinnasta ja ylläpitämisestä sekä huomioivat tämän budjetoinnissaan.

5 KUNNAN TOIMIALOJEN VALMIUSSUUNNITTELU

Tässä kappaleessa määritetään ne tehtävät, joihin toimialojen täytyy suunnitella toimintaansa normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä erityistilanteissa. Oman toimintansa varmistamiseksi normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä erityistilanteissa Puumalan kunta varautuu perustamaan erikseen määrättäviä toimintoja, joiden tehtävät ja mitoitus suunnitellaan yhdessä Etelä-Savon pelastuslaitoksen tai muun vastuuviranomaisen kanssa.

5.1 Ostopalvelut ja palveluiden saatavuuden varmistaminen

Kunnan hankintaohjeeseen päivitetään kriittisten ostopalvelujen saatavuuden varmistaminen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Hankittaessa kunnan vastuulla olevia elintärkeitä palveluja tai niiden järjestämiselle välttämättömiä tavaroita on hankintasopimuksia tehtäessä varmistettava, että toimittaja sitoutuu ja pystyy toimittamaan palveluita ja tavaroita myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Palveluja hankkivien toimialojen on tarjouspyyntövaiheessa arvioitava palvelujen elintärkeys ja millaisia näkökohtia palvelujen saatavuuden varmistamiseksi on tarpeen korostaa tehtävissä sopimuksissa. Elintärkeitä palveluja kunnalle toimittavan yrityksen kanssa on oltava tiivis ja luottamuksellinen vuorovaikutus, jolla varmistetaan yrityksessä tehtävän häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisen olevan asiamukaisesti hoidettu.

5.2 Kunnan hallinto

Kunnan hallinto valmistautuu suunnittelemaan normaaliajan häiriötilanteita sekä poikkeusoloja varten toimintansa seuraavien toimintojen osalta:

- Varautuminen keskeisiin uhkakuviin/skenaariot (toimintaohjekortit)
- Tehtävien priorisointi
- Kunnan johtaminen ja hallinto
- Taloushallinnon johtaminen
- Henkilöstöhallinnon johtaminen
- Tiedottaminen
- Johtamis- ja tietoliikennejärjestelyjen johtaminen
- Väestönsuojeluorganisaatio
- Lisätyövoiman käyttö

5.3 Varhaiskasvatus, koulutus, vapaa-aika

Varhaiskasvatus, koulutus ja vapaa-aikatoimi valmistautuu suunnittelemaan normaaliajan häiriötilanteita sekä poikkeusoloja varten toimintansa seuraavien toimintojen osalta:

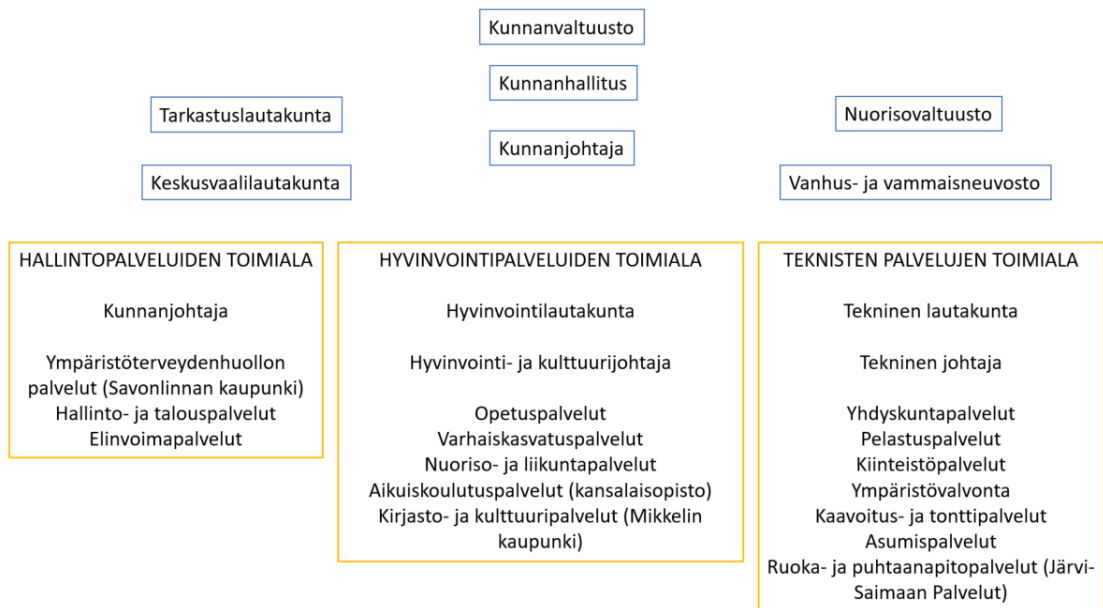
- Varautuminen keskeisiin uhkakuviin/skenaariot (toimintaohjekortit)
- Tehtävien priorisointi
- Kasvatus- ja opetus
- Päivähoito
- Yleishuolto
- Väestönsuojeluorganisaatio
- Lisätyövoiman käyttö

5.4 Tekninen toimi

Tekninen toimiala valmistautuu suunnittelemaan normaaliajan häiriötilanteita sekä poikkeusoloja varten toimintansa seuraavien toimintojen osalta:

- Varautuminen keskeisiin uhkakuviin/skenaariot (toimintaohjekortit)
- Tehtävien priorisointi ja tiedottaminen
- Raivaus-, rakentamis- ja kunnossapito
- Auruspalvelut ja katujen sekä teiden kunnossapito

- Ruokapalveluiden johtaminen yhteistyössä Järvi-Saimaan Palvelut Oy kanssa
- Jätehuolto
- Siivouspalvelut yhteistyössä Järvi-Saimaan Palvelut Oy kanssa
- Ympäristönsuojelu, ympäristöterveydenhuolto
- Vesihuolto yhteistyössä vesiosuuskunnan kanssa
- Sähkön saannin turvaaminen
- Päivittäistavarahuollon suunnitelman ylläpito, JSP
- Väestönsuojeluorganisaatio
- Lisätyövoiman käyttö

LÄHTEET JA LISÄMATERIAALI

Kuntien turvallisuus ja varautuminen (KUJA-malli)

Valmius- ja jatkuvuudenhallintasuunnitelma (KUJA II- malli)

Hyvinvointialueen varautuminen: valmistelun ja yhteistyön sisältöjä
YTS 2017

Kansallinen riskiarvio 2023

Sisäisen turvallisuuden selonteko 2021

Valtioneuvoston puolustusselonteko 2021

Valtioneuvoston julkaisu 2022

Suomen kyberturvallisuusstrategia 2019

Kuntaliitto varautuminen hankinnoissa 2022

Opas kunnan viestintään kriisi- ja erityistilanteissa 2020

Pelastusopiston varautumisen tietopankki

LIITE VALMIUSLAIN VELVOITTEET KUNNAN TOIMINTAAN

Valmiuslain (1552/2011) mukaiset velvoitteet kunnan toimintaan lainkohdittain

3 luku

Varautuminen

12 § Varautumisvelvollisuus valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

5 luku

Hyödyketuotannon ja -jakelun sekä energiahuollon varmistaminen

31 § Maatilatalouden alkutuotannon ohjaaminen ja säännöstely 1 mom. Maatilatalouden toimintaedellytysten ja elintarvikehuollon turvaamiseksi poikkeusoloissa elinkeinonharjoittaja saa maatilatalouden alkutuotantoa varten myydä tai muutoin luovuttaa valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettäviä lannoitteita, rehuja, torjunta-aineita ja eläinten lääkitsemiseen tarkoitettuja lääkkeitä vain sellaiselle maatilatalouden alkutuotannon harjoittajalle, jolla on tämän lain mukainen ostolupa. Maatilatalouden alkutuotannossa käytettävää polttoöljyä saa 3 §:n 1—3 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa myydä tai muutoin luovuttaa vain ostolupaa vastaan.

3 mom. Kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen myöntää ostoluvan. Sitä myönnettäessä otetaan erityisesti huomioon maatilatalouden alkutuotannon harjoittajan aikaisemman tuotannon määrä.

32 § Vähittäiskaupan säännöstely Väestön toimeentulon turvaamiseksi 3 §:n 1—3 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa elinkeinonharjoittaja saa luovuttaa väestön toimeentulolle välttämättömiä kulutushyödykkeitä kuluttajalle vain ostolupaa vastaan. Säännöstelyn alaisista kulutushyödykkeistä ja säännöstelyssä noudatettavasta menettelystä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Säännöstelyn ohjaus ja Valmiusohje 2020 toimeenpano kuuluu työ- ja elinkeinoministeriölle, aluehallintovirastolle ja kunnille. Kunnat myöntävät ostoluvat, vastaavat alueelleen ostolupahallinnosta ja tiedottavat ostolupamenettelystä.

40 § Kaukolämmön käytön rajoittaminen Maan talouselämän, väestön toimeentulon tai puolustusvalmiuden turvaamiseksi kaukolämpöä saa 3 §:n 1—3 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa ottaa jakeluverkosta kiinteistöjen lämmitystä varten vain valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävän määrän. Julkisten tilojen sisälämpötilaa ei saa lämmittämällä nostaa yli valtioneuvoston asetuksella säädettävän lämpötilan. Kaukolämmön myyjä tai muu toimittaja on velvollinen toteuttamaan säännöstelytoimenpiteiden vaatimat tarpeelliset säädöt sekä sinetöimään säätölaitteet muissa kuin kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa. Kaukolämmön jakeluverkosta ottamisen rajoitukset eivät koske huoltovarmuuden kannalta välttämättöntä lämmön käyttöä.

Energiamarkkinavirasto ja kunnat valvovat rajoitusten noudattamista.

6 luku Rakentamisen ja rakennustuotteiden säännöstely

47 § Rakentamisen aloitus- ja jatkamislupa. Edellä 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa rakentamista ei saa aloittaa tai jatkaa, ellei rakennushankkeelle ole muiden tarvittavien lupien tai päätösten lisäksi myönnetty aloitus- tai jatkamislupaa. Aloitus- tai jatkamislupa on myönnettävä, jollei työvoiman, koneiden ja rakennustuotteiden saannin varmistaminen 46 §:ssä tarkoitettuun välttämättömään rakentamiseen toisin vaadi.

Puolustusvoimat ei tarvitse aloitus- tai jatkamislupaa rakennushankkeidensa toteuttamiseen. Aloitus tai jatkamislupaa ei tarvita myöskään 119 §:n 2 momentissa tarkoitettuun tilapäisen väestönsuojan rakentamiseen.

48 § Rakennustuotteiden ostolupa

Rakennustuotteiden saannin varmistamiseksi välttämättömään rakentamiseen 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa rakennustuotteita myyvä elinkeinonharjoittaja saa myydä tai muutoin luovuttaa rakennustuotteita vain ostolupaa vastaan. Ostolupaa ei kuitenkaan tarvita myytäessä tai muutoin luovutettaessa tuotteita tukku- tai vähittäiskaupalle taikka puolustusvoimien rakennushankkeiden toteuttamiseen. Valtioneuvoston asetuksella määritellään ne rakennustuotteet, joita voidaan luovuttaa vain ostolupaa vastaan.

49 § Aloitus- ja jatkamisluvan sekä ostoluvan myöntäminen

Kunnan rakennustarkastaja myöntää rakennushankkeen aloitus- ja jatkamisluvan. Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus myöntää kuitenkin aloitus- ja jatkamisluvan alueellisesti merkittävälle hankkeille ja ympäristöministeriö valtakunnallisesti merkittävälle hankkeille. Alueellisesti merkittävät ja valtakunnallisesti merkittävät hankkeet määrittellään valtioneuvoston asetuksella. Kunnan rakennustarkastaja myöntää rakennustuotteiden ostoluvan. Tarkempia säännöksiä lupamenettelystä voidaan antaa ympäristöministeriön asetuksella.

50 § Elinkeinoharjoittajan ilmoittamisvelvollisuus

Elinkeinoharjoittaja, joka pitää kaupan rakennustuotteita, joita voidaan luovuttaa vain ostolupaa vastaan, on velvollinen pyynnöstä ilmoittamaan hallussaan olevien ja luovuttamiensa tuotteiden määrän kunnan rakennustarkastajalle.

7 luku Asuntokannan käytön säännöstely

51 § Asuntokannan säännöstelyviranomainen

Kunta, jonka alueella asuntokannan käyttöä säännöstellään 52 tai 53 §:n mukaisesti, antaa mainitut toimenpiteet jonkin toimielimensä tehtäväksi tai asettaa erityisen toimielimen huolehtimaan niistä (asuntokannan säännöstelyviranomainen).

52 § Asunnon ilmoittaminen vuokrattavaksi Asuntotilanteen helpottamiseksi 3 §:n 1, 2 ja 4 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa asunnon omistaja on velvollinen ilmoittamaan vuokrattavaksi tarjoamansa asunnon asuntokannan säännöstelyviranomaiselle vuokralaisen osoittamista varten (asunnonomistajan ilmoitusvelvollisuus). Jos asuntokannan säännöstelyviranomainen arvioi, ettei asunnonomistajan ilmoitusvelvollisuus ole riittävä toimenpide asuntojen käyttöön saamiseksi, asunnon omistaja on velvollinen ilmoittamaan vapaana olevat ja vapautuvat asuinhuoneistonsa sekä omistamansa muut asunnoksi sopivat tilat asuntokannan säännöstelyviranomaiselle vuokralaisen osoittamista varten (asunnonomistajan laajennettu ilmoitusvelvollisuus).

53 § Asumaan sijoittaminen, jos asuntokannan säännöstelyviranomainen arvioi, ettei asunnonomistajan laajennettu ilmoitusvelvollisuus ole riittävä toimenpide asuntojen käyttöön saamiseksi, on sellainen asunnon haltija, jolla on hallussaan useampia huoneita kuin yksi huone ruokakunnan kutakin jäsentä kohden Valmiusohje 2020 keittiötä mukaan lukematta, velvollinen ilmoittamaan ylimääräiset huoneet asuntokannan säännöstelyviranomaiselle vuokralaisen osoittamista varten (asumaan sijoittaminen).

54 § Menettely asuntoa vuokrattaessa ja asumaan sijoitettaessa, jos asuntokannan säännöstelyviranomainen ei ole 14 päivän kuluessa 52 §:ssä tarkoitettusta ilmoituksesta osoittanut asuntoon vuokralaista, asunnonomistaja voi vuokrata sen sopivaksi katsomalleen henkilölle. Asuntokannan säännöstelyviranomaisen on ensisijaisesti osoitettava vuokrattavat tilat sellaiselle asunnontarvisijalle, jonka asunnontarve on suurin. Asunnonhaltijan ehdotus on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon. Kun asuntokannan säännöstelyviranomainen osoittaa asuntoon asukkaan 53 §:n mukaisesti, se laatii osapuolten välisen vuokrasopimuksen. Jolleivät osapuolet pääse sopimukseen vuokrasuhteen ehdoista, asuntokannan säännöstelyviranomainen määrää niistä. Vuokra on määrättävä alueella vallitsevan kohtuullisen käyvän vuokran mukaiseksi.

8 luku Sosiaaliturvaan liittyvät muutokset

57 § Sosiaalivastusten muutokset Väestön toimeentulon ja valtion maksuvalmiuden turvaamiseksi 3 §:n 1—3 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa voidaan äitiysavustuksen, tuen

kansainvälisen lapseksiottamisen kustannuksiin, elatustuen, lapsilisän, lasten kotihoidon tuen, lasten yksityisen hoidon tuen, asumistuen, työmarkkinatuen, opintorahan, asumislisän, sotilasavustuksen, sotilasvammakorvauksen, kuntoutusetuuden, maahanmuuttajien erityistuen taikka vastaavan muun etuuden sekä toimeentulotuen maksaminen keskeyttää enintään kolmeksi kuukaudeksi tai sitä voidaan lykätä enintään kolmen kuukauden ajan.

Edellä 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa voidaan 3 §:n 1—3 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa äitiysavustus, tuki kansainvälisen lapseksiottamisen kustannuksiin, elatustuki, lapsilisä, lasten kotihoidon tuki, lasten yksityisen hoidon tuki, asumistuki, työmarkkinatuki, opintoraha, asumislisä, sotilasavustus, sotilasvammakorvaus, kuntoutusetuus, maahanmuuttajien erityistuki taikka vastaava muu etuus sekä toimeentulotuki enintään kolmen kuukauden ajalta maksaa enintään 50 prosentilla alennettuna. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin alennuksen suuruudesta ja alennettujen etuuksien maksukaudesta sekä 1 momentissa tarkoitetun maksamisen keskeyttämisen tai lykkäämisen kestosta.

58 § Etuuksien maksatus, edellä 56 ja 57 §:ssä tarkoitettujen etuuksien saajille maksetaan etuuden alentamisen tai etuuden maksamisen keskeytyksen tai lykkäämisen aikana toimeentulotukea siten, että henkilölle tai perheelle muiden tulojen kanssa yhteenlaskettuna tulee käyttöön vähintään toimeentulotuen perusosaa vastaava määrä sekä välttämättömät asuin- ja terveydenhuoltomenot kattava määrä. Etuuksien maksatuksen järjestämisestä säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

59 § Maksun viivästymisen seuraamuksista vapautuminen 1 mom. Velallisenä oleva luonnollinen henkilö vapautuu poikkeusoloissa viivästyskoron suorittamisvelvollisuudesta ja muista maksun viivästymisestä johtuvista seuraamuksista, jos hänen maksuviivästyksensä olennaisilta osiltaan on johtunut maksuvaikeuksista, joihin hän on joutunut: Maksun viivästymisen seuraamuksista vapautuminen ei koske palkka- tai elatusapuvelkaa.

11 luku Sosiaali- ja terveydenhuollon turvaaminen

86 § Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden toiminta Väestön sosiaali- ja terveydenhuollon turvaamiseksi 3 §:n 1, 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa sosiaali- ja terveysministeriö sekä toimialueellaan aluehallintovirasto voi päätöksellään velvoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikön:

- 1) laajentamaan tai muuttamaan toimintaansa;
- 2) siirtämään toimintansa kokonaan tai osaksi oman toimialueensa tai sijaintipaikkansa ulkopuolelle taikka järjestämään toimintaa myös toimialueensa ulkopuolella;
- 3) sijoittamaan hoidon tai huollon tarpeessa olevia henkilöitä toimintayksikkönsä siitä riippumatta, mitä asiasta on säädetty, määrätty tai sovittu;
- 4) luovuttamaan toimintayksikön tai osan siitä valtion viranomaisten käyttöön.

88 § Sosiaali- ja terveyspalvelut sekä terveydensuojelu Väestön sosiaali- ja terveydenhuollon turvaamiseksi 3 §:n 1, 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa voidaan valtioneuvoston asetuksella säätää, että kunta voi luopua:

- 1) terveydenhuoltolaissa (1326/2010) säädettyjen määräaikaisten noudattamisesta kiireettömän hoidon järjestämisessä, jos se on välttämätöntä kiireellisen hoidon järjestämiseksi ja jos määräjän ylittäminen ei vaaranna potilaan terveyttä;
- 2) sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 §:ssä tarkoitetuista palvelutarpeen arvioinneista;
- 3) lasten päivähoitolaissa annetun lain (36/1973) mukaisen päivähoitojärjestämistä, jos lapsen vanhemmat tai muut huoltajat voivat järjestää lapsen hoidon muutoin;
- 4) terveydensuojelulain (763/1994) mukaisen ilmoituksenvaraiseen toimintaan liittyvien ilmoitusten käsittelystä ja päätöksenteosta sekä asuntojen terveyshaittojen selvittämiseen liittyvistä tehtävistä.

13 luku Julkis- ja yksityisoikeudelliset palvelussuhteet (tarkoittanee työnantajavelvollisuuksia)

91 § Työnvälityspakko Maanpuolustuksen, väestön suojaamisen, terveydenhuollon tai toimeentulon taikka huoltovarmuuden kannalta erityisen merkityksellisten toimialojen työvoiman saatavuuden turvaamiseksi muulla kuin tällaisella toimialalla toimiva työnantaja saa palkatessaan uusia työntekijöitä 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa ottaa palvelukseensa vain työvoimaviranomaisten osoittamia työnhakijoita (työnvälityspakko).

Maanpuolustuksen, väestön suojaamisen, terveydenhuollon tai toimeentulon taikka huoltovarmuuden kannalta erityisen merkityksellisistä toimialoista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

92 § Palkkasäännöstely Hintavakauden ja julkisen talouden turvaamiseksi 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa julkis- tai yksityisoikeudelliseen palvelussuhteeseen perustuvia palkkoja ei saa korottaa valtioneuvoston asetuksessa säädettyä määrää enempää.

93 § Palvelussuhteen ehdoista poikkeaminen Maanpuolustuksen, väestön terveydenhuollon, toimeentulon tai turvallisuuden taikka maan talouselämän turvaamisen välttämättä edellyttäessä työajan pidentämistä tai työajan poikkeavaa sijoittelua 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa saadaan tilapäisesti poiketa: 1) työaikalain (605/1996) lepoaikoja ja ylityötä koskevista säännöksistä; 2) vuosilomalain (162/2005) vuosiloman antamista koskevista säännöksistä.

Terveydenhuollossa, sosiaalitoimessa, pelastustoimessa, hätäkeskustoiminnassa ja poliisitoimessa palvelussuhteen ehdoista voidaan poiketa 1 momentissa tarkoitettulla tavalla väestön terveydenhuollon, toimeentulon tai turvallisuuden vuoksi myös 3 §:n 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa. Valmiusohje 2020 Palvelussuhteen ehdoista poikkeaminen ei saa aiheuttaa vaaraa työturvallisuudelle tai työntekijän terveydelle. Poikkeamisen rajoista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

94 § Irtisanomisoikeuden rajoittaminen Edellä 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa työnantajan oikeutta irtisanoa työ- tai virkasuhde voidaan valtioneuvoston asetuksella rajoittaa siitä, mitä irtisanomisoikeuden perusteista työsopimuslain (55/2001) 7 luvussa, kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain (304/2003) 8 luvussa ja valtion virkamieslain (750/1994) 27 §:n 1 momentissa säädetään, jos tällainen rajoittaminen on tarpeen maanpuolustuksen kannalta tärkeän tuotannon, väestön terveydenhuollon, toimeentulon tai turvallisuuden taikka huoltovarmuuden edellytysten turvaamiseksi. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset siitä, miltä osin irtisanomisoikeutta rajoitetaan ja mitä tuotantotoiminnan aloja rajoittaminen koskee.

Jos se on 1 momentissa tarkoitettujen tuotannon turvaamiseksi välttämätöntä, työnantajalla ei ole oikeutta irtisanoa työ- tai virkasuhdetta. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset siitä, mitä tuotannonaloja irtisanomisoikeuden tilapäinen poistaminen koskee. Tällainen asetus voi olla voimassa enintään kaksi kuukautta kerrallaan.

Maanpuolustuksen kannalta tärkeän tuotannon, väestön terveydenhuollon, toimeentulon tai turvallisuuden taikka huoltovarmuuden edellytysten turvaamiseksi 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa työntekijän, virkamiehen ja kunnallisen viranhaltijan irtisanoessa palvelussuhteensa irtisanomisaika on vähintään kuukauden pidempi kuin se lain taikka työ- tai virkaehtosopimuksen mukaan muutoin olisi, enintään kuitenkin kuusi kuukautta. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin irtisanomisajan pituudesta eri tehtävryhmissä.

Terveydenhuollossa, sosiaalitoimessa, pelastustoimessa ja hätäkeskustoiminnassa irtisanomisoikeutta voidaan rajoittaa 1—3 momentissa tarkoitettulla tavalla väestön välttämättömän terveydenhuollon, vähimmäistoimeentulon tai turvallisuuden vuoksi myös 3 §:n 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa.

14 luku Työvelvollisuus

101 § Työvelvollisuussuhteen ehdot 4 mom. Työvelvollisella on oikeus työvelvollisuuden päätyttyä palata ensisijaisesti aikaisempaan työhönsä, jossa hän oli ennen työvelvollisuuden alkamista. Jos tämä ei ole mahdollista, työvelvolliselle on tarjottava aikaisempaa työtä vastaavaa työsopimuksen tai palvelussuhteen mukaista työtä ja, jos tämäkään ei ole mahdollista, muuta sopimuksen mukaista työtä.

102 § Työnantajan tietojenantovelvollisuus Työnantajan on työvoimaviranomaisen pyynnöstä annettava tarpeellisia tietoja palveluksessaan olevasta työvelvollisuussuhteisesta työvoimasta ja sen käytöstä. Työnantajan on ilmoitettava työvoimaviranomaiselle välittömästi, kun työmääräyksen mukainen työ loppuu. 15 luku Hallinnon järjestäminen poikkeusoloissa

108 § Kunnan hallinto Sen estämättä, mitä kuntalain (410/2015) 94 §:n 4 momentissa säädetään, valtuusto voidaan poikkeusoloissa kutsua koolle välittömästi. Valtuusto on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet valtuutetuista on läsnä.

Jos valtuustoa ei saada koolle päätösvaltaisena ja painavat syyt edellyttävät välitöntä päätöksentekoa, kunnanhallituksella on oikeus päättää niistä asioista, jotka koskevat kunnan hallinnon järjestämistä, johto- ja hallintosääntöä, toimivallan siirtämistä, talousarviota ja veroja sekä muista valtuuston päätettäväksi säädetyistä asioista.

Kunnanhallituksen on mahdollisimman pian saatettava 2 momentissa tarkoitetut päätökset valtuuston päätettäväksi. Kunnanhallituksen päätös on voimassa, kunnes valtuusto on päättänyt asiasta. Mitä tässä pykälässä säädetään kunnasta, koskee myös kuntayhtymää.

109 § Opetus ja koulutus Edellä 3 §:n 1, 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa opetus- ja kulttuuriministeriö voi enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan määrätä perusopetuslaissa (628/1998), lukiolaissa (629/1998), Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetussa laissa (1463/2007), ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (630/1998), ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998), vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998), taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998), ammattikorkeakoululaissa (351/2003) ja yliopistolaissa (558/2009) säädetyt opetus ja muun toiminnan keskeytettäväksi tai siirrettäväksi toiselle paikkakunnalle, jos se on välttämätöntä väestön siirtämisen tai oleskelu- ja liikkumisrajoitusten vuoksi taikka muutoin väestön suojaamiseksi.

Jos jonkin alueen väestöä siirretään 121 §:n nojalla muualle, valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että esi- ja perusopetuksen järjestämisestä siirretyille oppilaille vastaa tilapäisesti oppilaan asuinkunnan sijasta se kunta, jonka alueelle oppilas on siirretty.

Edellä 3 §:n 1, 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa voidaan välttämättömien opetus- ja koulutuspalveluiden turvaamiseksi rajoittaa 1 momentissa tarkoitetun toiminnan järjestäjälle säädettyä tai määrättyä opetus- tai muun toiminnan järjestämisvelvollisuutta sekä velvollisuutta ateria-, kuljetus- ja majoitusetuoksien järjestämiseen siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö voi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain (672/2005) 3 §:n 1 momentin estämättä lykätä ylioppilastutkinnon järjestämistä enintään kuudella kuukaudella kerrallaan.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden vaikutukset toiminnan kustannuksiin voidaan ottaa huomioon opetustoimen valtionosuuksia ja -avustuksia myönnettäessä siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

17 luku Väestönsuojelu ja evakuointi

119 § Väestönsuojeluun tarvittavien alueiden ja tilojen luovutusvelvollisuus Väestönsuojelun toteuttamiseksi 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa pelastusviranomaisen voi päätöksellään velvoittaa maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan luovuttamaan kiinteistönsä rakennuksineen ja muine huone- ja varastotiloineen pelastusviranomaisen hallintaan.

Edellä 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa pelastusviranomaisen voi päätöksellään velvoittaa kiinteistön omistajan tai haltijan rakentamaan ja järjestämään väestön suojaamiseksi tilapäisiä väestönsuojia.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, missä kunnissa 1 momentissa tarkoitettua toimivaltuutta voidaan käyttää ja 2 momentissa tarkoitettuja suojia on rakennettava. Tarkemmat säännökset 2 momentissa tarkoitetun tilapäisen väestönsuojan rakenteesta annetaan valtioneuvoston asetuksella ja teknisistä yksityiskohdista sisäasiainministeriön asetuksella.

120 § Pelastustoimen ja väestönsuojelun erityisjärjestelyt Edellä 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa väestön suojaamiseksi ja väestönsuojelun johtamisen tehostamiseksi pelastustoimen viranomaiset ja kunnat perustavat johtokeskuksia sekä sammutus-, pelastus-, ensiapu-, huolto-, raivaus- ja puhdistustehtäviä tai muita näihin rinnastettavia, väestön suojaamiseksi välttämättömiä tehtäviä varten väestönsuojelumuodostelmia.

Sisäasiainministeriö voi 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa tilapäisesti päätöksellään velvoittaa pelastustoimen tehtäviä hoitavan viranomaisen huolehtimaan muistakin

velvollisuuksista ja tehtävistä sekä päätöksellään muuttaa pelastuslaissa (379/2011) tarkoitettujen pelastusviranomaisten sekä 1 momentissa tarkoitettujen johtokeskusten ja väestönsuojelumuodostelmien johto- ja alistussuhteita, jos se on välttämätöntä pelastustoimen hoitamisen turvaamiseksi.

122 § Siirretyn väestön huollon järjestäminen, edellä 121 §:ssä tarkoitettujen järjestelyiden toteuttamiseksi kunta voi päätöksellään velvoittaa yksityisen henkilön, yrityksen, yhteisön tai laitoksen luovuttamaan siirretyn väestön majoituksen, muonituksen ja muun huollon kannalta välttämätöntä omaisuutta sekä huonetiloja siirretyn väestön tilapäistä majoittamista varten

III OSA ERINÄISET SÄÄNNÖKSET

18 luku Täytäntöönpano

124 § Viranomaisten tarkastus- ja tiedonsaantioikeus Tämän lain täytäntöönpanosta huolehtivalla viranomaisella on poikkeusoloissa oikeus tehdä tarkastuksia tämän lain tai sen nojalla annettujen säädösten noudattamisen valvomiseksi ja saada salassapitosäännösten estämättä tarkastuksen toimittamiseksi välttämättömiä tietoja. Tarkastuksen toimittajalla on tarkastusta varten oikeus päästä sellaisiin tiloihin, jotka eivät kuulu kotirauhan piiriin.

126 § Tiedotusten julkaisuvelvollisuus Julkaisija ja ohjelmatoiminnan harjoittaja ovat velvollisia korvauksetta julkaisemaan tai lähettämään valtioneuvoston, ministeriön, aluehallintoviraston, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, kunnanhallituksen, poliisin sekä sotilas- tai pelastusviranomaisen tämän lain soveltamista tai noudattamista koskevat tiedotukset, jotka tämän lain tarkoituksen saavuttamiseksi on saatettava nopeasti koko väestön tai tietyn alueen asukkaiden tietoon. Tällainen tiedotus on viivytyksettä sellaisenaan julkaistava asianomaisessa aikakautisessa julkaisussa, verkkojulkaisussa tai ohjelmassa.